

„КРИЗИТЕ КАТО КАТАРЗИС – ПОЛИТИЧЕСКИ, СОЦИАЛНИ, СТОПАНСКИ И КУЛТУРНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ЕКСТРЕМНИТЕ СИТУАЦИИ В ИСТОРИЯТА“

Научна конференция, организирана от Регионалния исторически музей
в Плевен и Историческия факултет на Софийския университет
„Св. Климент Охридски“

Ани Истаткова

изследовател R1, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Ключови думи: криза; катарзис; политика; стопанско развитие; социално развитие; култура

Всяка криза поражда въпроси, които ни връщат назад във времето, за да намерим причината за случващото се, и още повече въпроси, за да намерим смисъла и пътя да го преодолеем и да продължим. В този смисъл и с фокус към катарзиса доц. д-р Христо Беров (Софийски университет „Св. Климент Охридски“) провокира научния живот със съвместна инициатива с д-р Димитър Петров (Регионален исторически музей – Плевен), като постави акцент на дебатите именно върху измеренията на кризисните ситуации като неизменна част от историческото развитие. За някои те са основата на човешкото усъвършенстване и еволюция. В големия наратив на Арнолд Тойнби отговорите на кризите (под формата на предизвикателства) водят до промени и прогрес. Следвайки именно логиката, възприемаща кризата като възможност, РИМ – Плевен, съвместно с Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ се ангажираха с амбициозната задача да организират научен форум на тема „Кризите като катарзис“. Той се проведе от 15 до 16 октомври в Плевен и на него млади и утвърдени учени споделиха наблюдения, разсъждения и изследвания върху политическите, стопанските, социалните и културните ефекти и последици от ситуации с висока степен на екстремалност в историческа перспектива. Конференцията протече в два дни и заседанията се провеждаха в хотел „Балкан“ и в Регионалния исторически музей – Плевен. Събитието протече под ръководството на чл.-кор. проф. д.и.н. Иван Илчев, който с дълбочината на научната си експертиза и широтата на любознателния

си поглед създаде усещането за научна общност, въпреки кризисното време, в което живеем, и провокира към осъзнаване на ценността, която крие научното преосмисляне на кризите в историческа ретроспекция.

Учени и изследователи представиха резултати от свои научни изследвания и дебатираха относно различните аспекти на кризите и възможните перспективи за преодоляване и развитие. Общо 36 души взеха участие в конференцията: 18 от Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, 4 колеги от БАН (2 от Института за исторически изследвания – БАН, и 2 от Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей), от Университета по библиотекознание и информационни технологии – 1, от Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ – 4, от Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ – 2, от Военната академия „Георги С. Раковски“ – 2, както и 5 музейни специалисти: от Регионалния исторически музей – Плевен, Регионалния исторически музей – София, Военноморския музей – Варна, Регионалния исторически музей – Шумен, Историческия музей „Искра“ – Казанлък. Форумът привлече както утвърдени учени, така и млади учени и докторанти.

Конференцията беше открита с приветствие към участниците от официалните гости – зам.-областния управител на област Плевен Иван Петков и кмета на община Плевен Георг Спартански.

„В момента имаме рядкото съчетание на всички видове кризи. Най-популярното е да кажем, че сме в здравна криза, но тя не е единствена – имаме икономическа, финансова, политическа, емигрантска и дори морална криза на обществото“. С тези думи кметът на община Плевен приветства участниците в събитието, даващо трибуна за преосмисляне на екстремалните кризисни ситуации, а директорът на Регионалния исторически музей – Плевен, д-р Володя Попов в своето слово на домакин на събитието насочи вниманието на аудиторията към изследване на кризата като предизвикателство и анализа на възможностите на обществото как може да се справи с нея като послание. „Всяка криза е свързана с една друга категория, това е катарзисът, който представлява осъзнато очистване на обществото, като цяло, на структурите на това общество, на персоните в него, дълбочината на което очистване показва вярната посока, в която трябва да се тръгне. Смятаме, че за нашето общество тази тема е изключително важна. Затова провеждаме тази конференция, за да можем да хвърлим резултатите от нея като анонс в общественото пространство. Световната история е много сериозна банка на опит и отговори на въпроси, които касаят нашата съвременност.“

В своето въстъпително слово научният ръководител на научния форум чл.-кор. проф. д.и.н. Иван Илчев насочи присъстващите към търсене на смисъла от историческата реконструкция на кризисните ситуации, вписани в широка хронологична и географска перспектива. „Кризите са занимавали историци, политолози и културолози от XVIII век насам, това не е нова тема. Резултатът

от кризите е различен според ситуацията. Някои завършват с крах – както войната, която води Парагвай със своите съседи, или Втората световна война за Германия и Япония. Понякога от кризите се излиза така както след Втората световна война канцлерът Ерхард успява за 4 – 5 години да превърне Германия в най-проспериращата страната в Европа“, каза още проф. Илчев. А що се отнася до България, „Българинът е свикнал или да живее в криза, или в спомен за криза, или да очаква криза“, каза при откриване на конференцията чл.-кор. проф. д.и.н. Иван Илчев.

В първия ден на конференцията (15 октомври) се проведеха две последователни сесии, във всяка от които бяха представени по 4 доклада, с модератор проф. д-р Вера Бонева (УниБИТ). Докладите засегнаха широк спектър от теми, засягащи аспекти на кризисни ситуации – недвижими археологически ценности, политически и религиозни/църковни кризи, културно развитие, природни бедствия и социални аспекти на кризите, разглеждани в широк хронологически спектър от Античността до Реформацията и в географската перспектива на Балканския полуостров, предимно с фокус върху българското, но и с по-широки, европейски и дори балтийски и северни примери. Докладите бяха посветени не само на теоретични конструкции, а засегнаха живата история с конкретни примери за кризи, като се обърна внимание на съдбата, гледните точки на различни общности и социални групи. След края на двете заседания се проведе дискусия по поставените тематични акценти.

Вторият ден (16 октомври) научният форум продължи в две секции, всяка от които имаше по две сесии. Първата секция протече в две сесии и беше модерирана от доц. д-р Христо Беров от Софийски университет „Св. Кл. Охридски“. Тя обедини 12 доклади от различни тематични полета на Новата история в нейните кризисни политически, църковни и стопански аспекти. Голямата част от представените дискуссионни проблеми бяха от българската история, немалка част от руската история, а също се поставиха и примери от световната, като се разгледа примерът на Чили за преодоляване на политическа и социална криза. Темите на научните изследвания логично следваха една от друга и в голяма степен се допълваха, като създаваха пълнокръвна картина, изпълнена с разнообразни примери и предполагаща сравнения, смислени дискусии и изводи. Такива бяха темите „Кризата в сектора за сигурност и реформата в полицията след убийството на Александър II“ (Иван Рабаджиев, СУ „Св. Климент Охридски“), „Кризата в 9-а пехотна плевенска дивизия през лятото на 1913 г.“ (Стоян Николов, Военна академия „Г. С. Раковски“), „Военен ентусиазъм и апатия – настроенията в Руската империя в годините на Първата световна война“ (Стефан Петров, СУ „Св. Климент Охридски“), „Руската православна църква в условията на революцията“ (Янко Стефанов, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“), както и „Голямата депресия и Ваймарска Германия“ (Елица Ненова, СУ „Св. Климент Охридски“) и „Гроздовите на

гнева или затишие между бури по балкански? (Гърция, Румъния и справянето с Голямата депресия)“ (доц. д-р Христо Беров, СУ „Св. Климент Охридски“). Интерес предизвика и един по-различен дискурс, поставен върху българската криза 1885 – 1887 г. и отражението ѝ върху българската флотилия (Тодорка Стоянова, Военноморски музей – Варна).

Конференцията продължи научното интерпретиране и осмисляне на кризите, като в организираниите тематично доклади във втората за деня секция вниманието се съсредоточи върху проблемите на съвременността. Секцията се проведе с модератор чл.-кор. проф. д.и.н. Иван Илчев (Софийски университет „Св. Кл. Охридски“). Тя обедини 11 доклади, свързани с глобални и локални екстремни ситуации от съвременната история и също протече в две сесии. Тематичният обхват на докладите беше в широкото поле на световната история от вътрешните кризи в „Съветския блок“ през 50-те и 60-те години на XX век (Калин Ранчев, Военна академия „Г. С. Раковски“), през холивудския прочит на Виетнамската война (Магдалена Властанова, СУ „Св. Климент Охридски“), кризата в отношенията на Япония с КНР и Република Корея от 1982 г. (Боряна Митева, СУ „Св. Климент Охридски“), демографските политики в Китай (Верджиния Христова-Мирчева, СУ „Св. Климент Охридски“), както и в един по-тесен балкански контекст, изследвайки икономическата и социалната трансформация на албанската общност в Македония в края на XX и началото на XXI век (Димитър Петров, Регионален исторически музей – Плевен). И в тази секция освен географския обхват отново се забеляза наситеност на нюансите на кризисните ситуации в политически, икономически, културен и социален аспект, които в цялост дадоха добра картина за научно преосмисляне на важни исторически моменти и възможни трансминисценции с актуални проблеми на съвременността.

Необходимостта от пълното разбиране на различните кризи е предизвикателство пред изследователите. Тя носи в себе си заряда не само за тяхното преодоляване, но и за развитие, а това е възможно най-добре, когато се разсъждава и дискутира, поставяйки проблемите в сравнителен план и в определена историческа рамка. След края на двете заседания и в двете секции се проведеха дискусии по поставените тематични акценти, след което конференцията беше официално закрыта и участниците имаха възможност за посещение на експозициите в Регионалния исторически музей – Плевен, домакин на научния форум.

Организаторите на конференцията предвиждат материалите от конференцията да бъдат издадени в самостоятелен сборник.

Проведената конференция е първата от цикъл научни събития, които организаторите – Историческият факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Регионалният исторически музей – Плевен, планират да превърнат в ежегодни, и на тях да се дава възможност да бъдат дискутирани

актуални проблеми в тяхната историческа перспектива и научна интердисциплинарна дълбочина.

**„CRISES AS CATHARSIS – POLITICAL, SOCIAL,
ECONOMIC AND CULTURAL DIMENSIONS
OF THE EXTREME SITUATIONS IN HISTORY“**

Scientific Conference organized by Regional Historical Museum – Pleven,
and Sofia University “St. Kliment Ohridski” – Faculty of History

Keywords: crisis; catharsis; politics; economic development; social development;
culture

✉ **Ani Istatkova, Researcher**

ORCID ID 0000-0002-3511-2091

Faculty of History

University of Sofia

15, Tsar Osloboditel Blvd.

1504 Sofia, Bulgaria

E-mail: aistatkova@uni-sofia.bg